

TEHOSTETUSSA LUONNONHOIDOSSA tarvitaan koiria

Arvokkaiden luontoalueiden hoidossa
tarvitaan monenlaisia metsästyskoiria
vieraspetojen poistamiseksi.

Suomessa on vihdoinkin herätty panostamaan lisäresursseja haitallisten vieraslajien poistoon luonnosta. Kahden ministeriön voimin aloitetaan herkällä luontoalueilla tehostettu vieraspetojen poistotyö.

Teksti ja kuvat TOMMY ARFMAN

Metsähallitus taustanaan ympäristöministeriö ja Suomen riistakeskus maa- ja metsätalousministeriön tuella ovat saaneet resursseja haitallisten vieraslajien, kuten minkin ja supikoiran aiheuttaman ympäristöongelman torjumiseksi.

Saariston alkuperäinen lajisto on jo vuosia voinut huonosti ja monin paikoin ovat pesivät linnut vähentyneet, jopa hävinneet. Näin on käynyt esimerkiksi ruokille. Sama ongelma vallitsee monilla kosteikkoalueilla. Muun muassa taivaanvuohi ja kuovi ovat kadonneet kosteikoilta eteläisestä Suomesta.

Pienpetojen poisto arvokkailta ja herkiltä luontokohteilta on todistettu kannattava ja tuloksekas luonnonsuojelullinen toimenpide. Saaristossa ja kosteikoilla tehdyt pienpetopoistot ovat lisänneet luonnon monimuotoisuutta runsastuneiden lintukantojen myötä. Pitkäjänteisestä työstä hyötyvät kaikki lintulajit, jotka pesivät maassa, niin riistalinnut kuin rauhoitetut lajit, kosteikkojen kahlaajista ulkosaariston ruokkeihin.

Metsähallitus ja riistakeskus toimivat yhdessä

Metsähallitus hallinnoi Suomen merialueilla laajoja saaristoalueita, jotka on luokiteltu arvokkaiksi luontokohteiksi koko rannikkomme pituudelta. Iso osa valtion omistamasta saaristosta on kansallispuistoa. Suurena maanomistajana valtiolla on myös vastuu alueidensa luontoarvojen säilymisellä.

Suomen riistakeskus ei omista maata, se toimii asiantuntijana ja viranomistahona, joka muun muassa valvoo, ettei metsästys heikennä minkään riistalajin kantojen elinvoimaisuutta. Vieraslajeilla tavoite on päinvastainen. Nyt ovat molemmat tahot toteuttamassa Suomessa historiallista panostusta luonnon hyväksi. Metsähallitus tehostaa omien alueidensa vieraslajikontrollia saaristossa ja Riistakeskus keskittyy metsästäjien toiminnan kehittämiseen yksityismailla.

En tässä artikkelissa ruodi näitä prosesseja pintaa syvemältä, niistä varmasti tiedotetaan eri tahoilla tulevaisuudessa. Tässä pohditaan, miten metsästyskoirat voivat olla avuksi tässä työssä.

Koiria käytetty saaristossa

Saaristoluonnon hoidossa on käytetty koulutettuja koiria vieraslajien poistossa jo pitkään. Tuloksia on myös syntynyt. Kahdella hoitoalueella Saaristomerellä on todistettu petojen poiston hyödyt säännöllisillä lintulaskennoilla.

Vanhimmalla hoitoalueella Utö – Jurmo – Trunsö on todettu useiden lintulajien toipuminen ja määrien lisääntyminen minkkien poiston jälkeen. Myös Vänön hoitoalueella on todistettu sama asia. Molemmat alueet on hoidettu koulutettujen koirien avulla. Minkki on ollut pääkohteena, mutta molemmilta alueilta on poistettu myös supikoiria. Utö – Jurmo – Trunsön alueelta on poistettu myös paljon kettuja.

Koirien käytön on osoitettu olevan ainoa tapa näiden lajien hävittämiseen. Loukkuja voidaan käyttää, mutta ne toimivat vain minkillä ja ovat kuitenkin vain tukitoimenpide runsaan pienpetokannan alueella. Koirat ilmaisevat kaikki pedot ja niiden avulla voidaan myös todeta saarien petovapaus. Tämä on lopullinen tavoite. Kun se on saavutettu, joutuvat koirat käymään paljon tyhjiä alueita läpi. Saaristossa riittää kuitenkin vielä hoitamattomia alueita ja osaavat koirat on ohjattava ajoittain sellaisille, jotta niiden toimintakyky pysyy terävänä.

Kaikki rodut toimivat

Tämä on tärkeää ymmärtää. Ei pidä väheksyä mitään metsästyskoirarotua vieraslajien poistotyössä. Niitä tulee vain kouluttaa ja käyttää oikein. Toiselle koiralle sopiva käyttötapa ei toimi toisella ja koirilta pitää vaatia vain sitä mihin niiden perimä antaa myöden.

Itse olen aikaisemmin jakanut koirat kahteen ryhmään; long range- ja short range-koirat. Suora käänös on pitkän toimintasäteen koirat ja lyhyen toimintasäteen koirat. Jotta se ei kuulostaisi liian yksinkertaiselta, liisään tähän vielä yhden kategorian. Medium range, eli keskipitkän säteen toimijat. Tässä yhteydessä puhun vain pintapyyntikoirista. Niiden käyttötavat ovat pääsääntöisesti vapaa haku tai niin sanottu täsmätyöskentely.

Vapaan haun kaikki ehkä ymmärtävät, mutta täsmätyö vaatinee tas-

mennystä. Tämä voi olla esimerkiksi riistakamerahavainnon pohjalta tehtävää työtä. Toinen täsmätyötapo on jäljelle päästö esimerkiksi lumikeleillä. Iltahämärissä/pimeällä voidaan täsmätä koiran työtä päästämällä se irti asutuilta luuilta, jolloin koira jäljestää luolasta liikkeelle lähteneen eläimen. Tosin tuolloin kohde voi vaihdella useamman luolissa asuvien lajien välillä. Nämä ovat kettu, mäyrä ja supikoira.

Saaristossa vapaa haku on lähes ainoa tapa toimia. Täsmätyöt soveltuvat paremmin mantereelle tai isoisiin saariin, jotka vastaavat mantereen olosuhteita. Ruoditaan hiukan noita edellä mainittuja määritelmiä ja katsotaan mihin kategoriaan rodut voivat kuulua.

Short range-koirat

Nämä koirat toimivat vapaassa haussa kohtalaisen lähellä ohjaaja. Tuoretta jälkeä seurataan joitakin satoja metrejä ja jollei saalista pysäytetä tuolla matkalla, koira palaa isännän luokse. Eli jäljen tulee olla hyvin tuore, jotta saalis löytyy.

Tällaiset koirat soveltuvat hyvin rajoitettujen alojen läpikäymiseen. Esimerkiksi saaret ovat hyviä kohteita. Myös vilkkaiden tieväylien lähistöllä voidaan näillä koirilla toimia turvalisemmin. Työtapa sopii paremmin myös alueille, joilla on enemmän ihmisasutusta esimerkiksi kylien liepeillä.

Tähän kategoriaan laittaisin ainakin luppakorvaiset lintukoirat, noutajat, seisijat, spanielit jne. Nämä rodut on jalostettu toimimaan yhteistyössä ohjaajan kanssa ja ne ovat myös paremmin hallittavissa. Ne ilmaisevat saaliin haukulla, mutta esimerkiksi noutajat ja seisijat usein ovat hyvin saalisviettiä ja ottavat löytämänsä saaliin kiinni. Tällöin on tärkeää, että ne on opetettu pysymään saaliin luona, kunnes ohjaaja saapuu paikalle. Näin lähinnä kohteen ollessa supikoira.

Minkin pyynnissä kovasta saalisvietistä on paljon apua saaliin painostamisessa. Kun minkki kulkee laajoissa kanervikoissa tai katajapusikoissa, on koiran saalisvietti hyvä työkalu. Pari kolme tällaista koiraa pakottaa

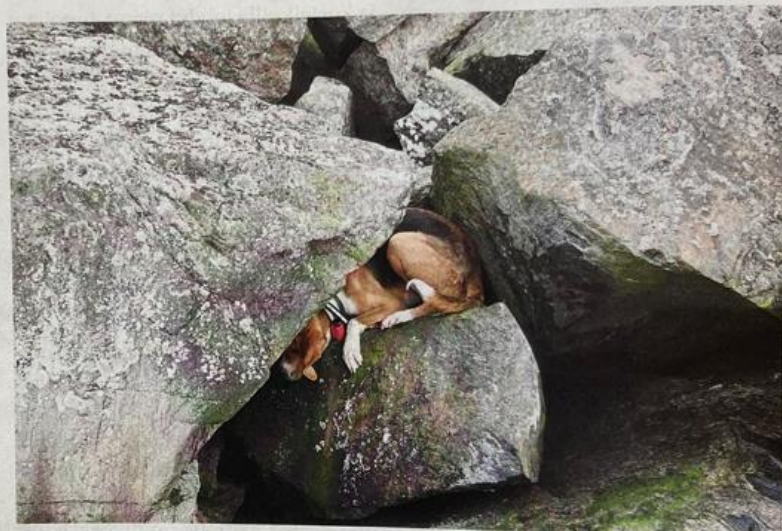
minkin pakenemaan jonkin kiven alle, josta se ajetaan ulos lehtipuhaltimella ja ammutaan.

Vahva saalisvietti on myös hyvin selvä markeeraustyökalu. Minkin paikallistaminen on joskus haastavaa ja koiran on osoitettava tarkka paikka, jotta saalis saadaan talteen. Huono merkkkaus on "löysä". Eli koira merkkkaa esimerkiksi rannassa kiven, jonka alla saalis ei enää ole, vaan on sukeltanut pois. Huonolla markeeraajalla tehdään paljon turhaa työtä. Ohjaajan on osattava myös lukea koiraa. Kaikki koirat eivät merkkaa raivoamalla ja repimällä pusikoita irti maasta. Tarkkakin koira voi esimerkiksi vain osoittaa paikan.

Medium range-koirat

Tämän luokan koirat tekevät työtä yhdessä ohjaajan kanssa. Niiden hakutyö on kuitenkin kohtalaisen laajaa, muutamia satoja metrejä. Jälkeen tartutaan vaikka se olisi hiukan vanhempiakin ja sitä voidaan selvittää useiden kilometrien matkan verran.

Nämä koirat toimivat kohtalaisen itsenäisesti ja esimerkiksi saaristossa voivat tarkistaa joidenkin hehtaarien kokoisia saaria ilman että ohjaaja edes jalkautuu mukaan. Nämä rodut merkkavat saaliin haukulla supikoiran ollessa kohteena. Tämä olisi myös toivottavaa. Kiinni käyminen toimii oikeastaan vain short range-koirilla. Ryhmän koiria voidaan käyttää isommillakin mailla ja

Joskus isot koirat ovat liian isoja. Kun maasto on louhikkoinen, ei koosta ole etua.

Veteen ammuttaessa pääsee noutaja omaan elementtiinsä. Siinä jää long range-koira kakkoseksi.

täsmätyössä ne selvittävät esimerkiksi jo pari tuntia vanhentunutta riistakameran kuvaa. Nämä koirat ovat hyvin hallittavissa ja voidaan saada pyynnöstä pois jos tilanne niin vaatii. Tähän ryhmään laittaisin pystykorvaiset lintukoirat ja viiriäiskoiran. Tämän on tosin oltava vahvoista riistalinjoista päästäkseen tähän kategoriaan.

Viiriäiskoira eroaa pystäreistä sillä, että se myös ajaa riistaa haukkuun. Tämä ei ole eduksi esimerkiksi supikoiran pyynnissä. Ajo aiheuttaa usein riistan karkaamisen ja pysäyttämiseen voi kulua enemmän aikaa. Saaristossa supikoirat pakenevat tässä kohtaa usein veteen, joka vielä hankaloittaa tuloksen tekemistä.

Long range-koirat

Tämän luokan koirat ovat maratonaareita. Ne tekevät laajaa hakua eivätkä ole kovin riippuvaisia ohjaajasta. Nämä koirat ottavat hyvin vanhaa jälkeä. Näitä koiria voidaan käyttää täsmäpyynnissä myös niin, että ne laitetaan aamulla riistakameralta yöllä tulleen kuvan perään.

Ryhmän koirien käyttöön on varattava aikaa. Ne kun vapautetaan linnusta, saattaa päivä venyä hyvinkin pitkäksi. Kotiintuloaikaa ei voi luvata kotiväelle. Ne ovat usein myös niin riistaviettisiä, että kiinnittäminen voi kestää tovin. Varsinkin jos koira on riistan jäljellä. Metsästysmaiden on oltava laajoja näillä koirilla. Alueen

kotieläintilat ja laitumet on hyvä karotoittaa etukäteen, jotta ikäviä konflikteja ei synny, tai koirat on koulutettava niin, etteivät välitä lampaista, hevosista jne.

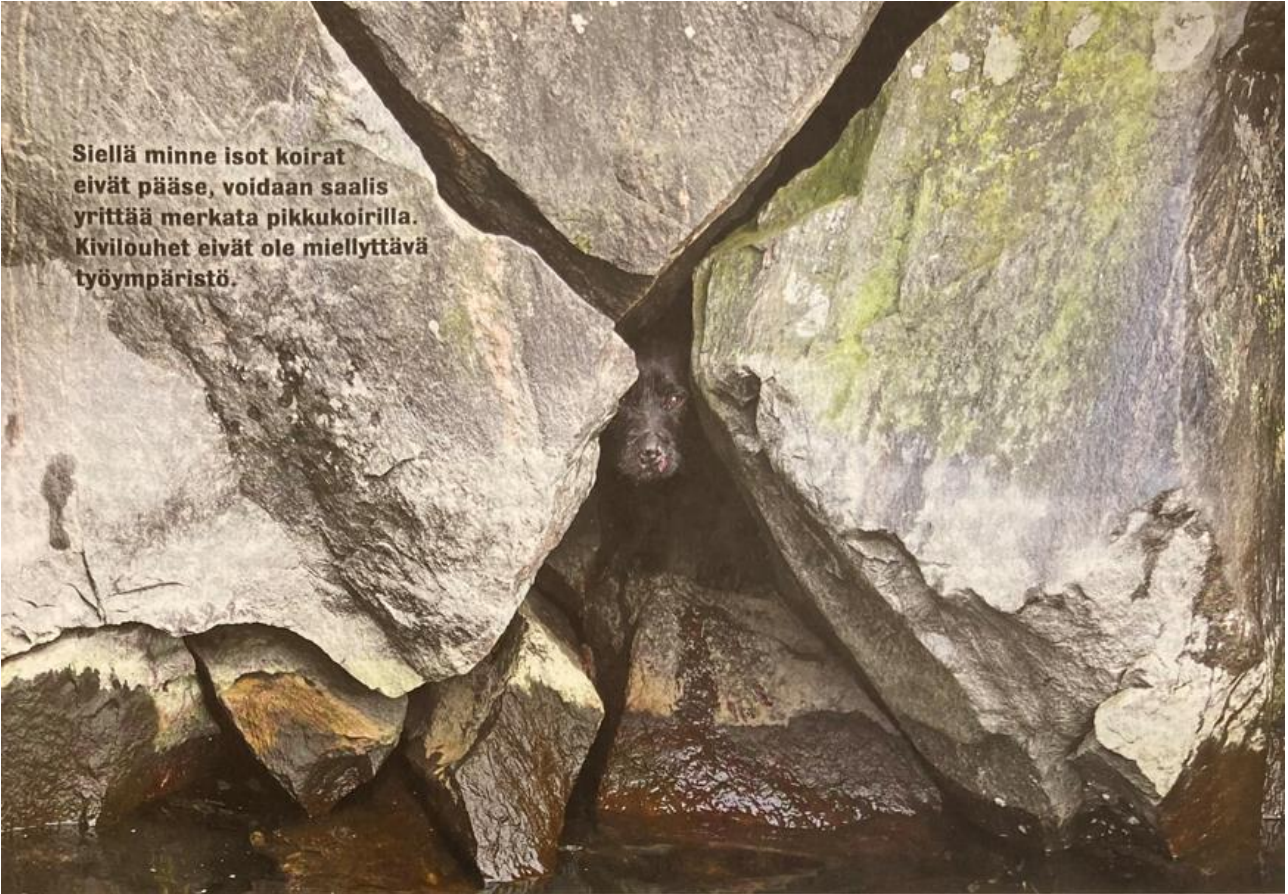
Tällaiset koirat ovat hyvin tehokkaita saaristossa, jossa on käytävä päivän aikana useita saaria läpi. Koirat eivät tarvitse isäntää matkaansa hidastamaan. Usean koira yhdistelmänä voidaan käydä samanaikaisesti useita saaria läpi pienellä miehistöllä. Näiden koirien elämä on riskialtista. Riskeinä ovat liikenne, heikot jäät ja kasvava susikanta. Tähän ryhmään laitan pystykorvaiset suurriistakoirat ja ajokoirat.

Ajokoirat ajavat usein supikoiraa

Saaristossa koirien on ennen kaikkea osattava kulkea veneillä. Siihen sisältyy rauhallisuus siirryttäessä, mairinnousut ja veneeseen paluu.

**Siellä minne isot koirat
eivät pääse, voidaan saalis
yrittää merkata pikkukoirilla.
Kivilouhet eivät ole miellyttävä
työympäristö.**

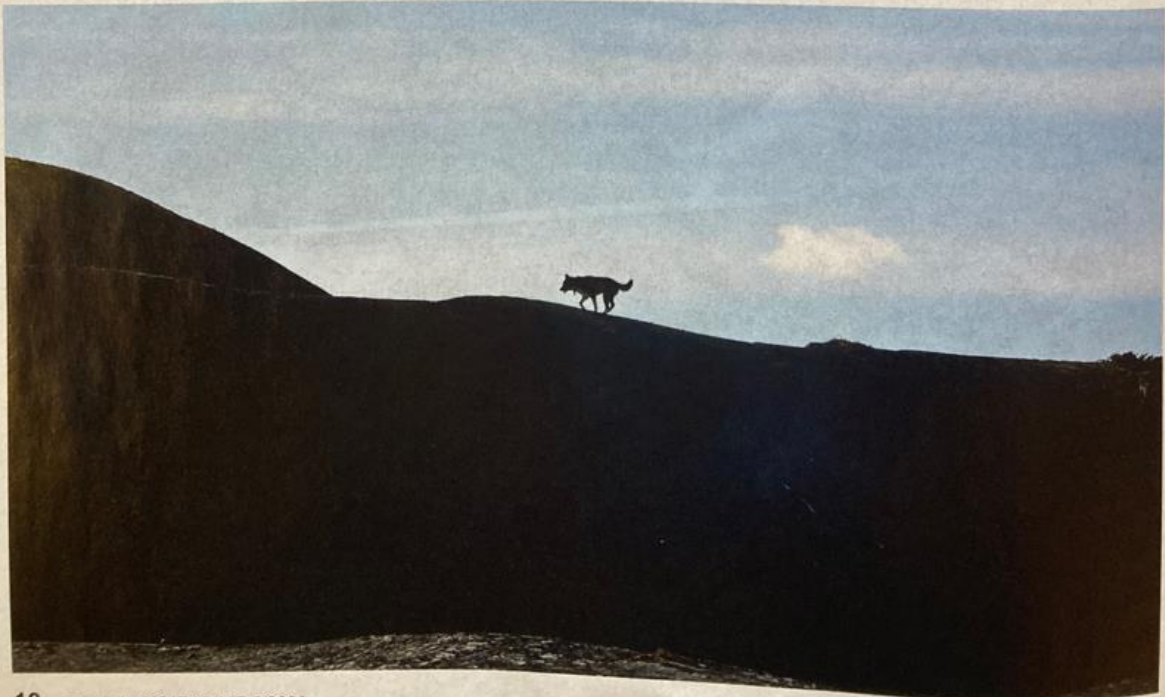

haukulla, jolloin vaikutus on sama kuin viiriäiskoiralla. On ajureita, jotka ovat oppineet ajamaan supikoiraa ääneti, kokemuksen kertoessa, että niin nämä saadaan kiinni. Tässä tavassa varmasti saalisvietti painaa vaakakupissa. Tä-

män ryhmän koirille ei ole toivottavaa saaliin kiinniottaminen, vaan saalis olisi ilmaistava seisontahaukulla (supikoira). Näin varmistetaan saaliin eettinen lopetus ja talteen saanti.

Ajokoirien etuna esimerkiksi saa-

ristossa on, että ne ajavat myös kettua. Kettu on hyvin haitallinen saariston pesivälle linnustolle. Long range-koirien käyttö kevätaikaan vaatii mantereella riistakameran avun tai lumijäljen. Vapaassa haussa riski rauhoitettujen

eläinten häirintään on liian iso. Ryhmän koirat ovat tehokkaita ja työ päättyy lähes poikkeuksetta riistan löytymiseen. Aikaa on vain varattava riittävästi ja valvottava koira seuraamalla, ettei vahinkoja tapahdu.

Pikkukoirat

Yksi koiraryhmä, jota en osaa sijoittaa edellä mainittuihin kategorioihin, ovat pienet koirat, esimerkiksi terrierit ja mäyräkoirat. Supikoiran pyynnissä mantereella pysäytystyö voi niille olla hankalaa. Toimintasaade on jäljellä varmasti pitkä.

Minkin pyynnissä kokemukset kertovat, että pikkukoirat merkkäavat saaliin paikan hyvin selvästi. Laajoissa, puolikorkeissa katajikoissa voi pieni koko olla joskus eduksi. Koira pääsee kätevästi puikkelehtimaan katajikon alla. Saaristossa on harvoin hyötyä näiden koirien luolaominaisuuksista. Isoissa saarissa voi olla luolia, joissa koirien apua tarvitaan. Näiden koirien etuna on sitkeys. Jos ne ovat sitä mieltä, että saareen sa peto, ne eivät luovuta herkästi.

Täyspäisiä koiria

Luonnonhoitoyössä toimivien koirien on oltava luonteeltaan vahvoja. Saaristossa kuljetaan paljon veneillä ja sääolosuhteet ovat usein vaativia.

Ajokoirat ovat long range-koiria. Useammalla koiralla selvitetään isonkin saaren vieraspetotilanne nopeasti.

Long range ja medium range koirat ovat tehokkaita selvittämään saarten petotilanne. Ne käyvät alueet läpi ohjaajan voimassa kulkea veneellä vettä pitkin vastaanottamaan koira saaren toisesta päästä.

Koirien on kestettävä matkan rasitukset ja jaksettava tehdä töitä useampi päivä putkeen.

Ensiarvoisen tärkeää on tulla toimeen muiden koirien kanssa. Veneessä voi olla useita koiria ja turhat rähisijät saavat jäädä mantereelle. Työtä tehdään myös samanaikaisesti usean koiran kanssa esimerkiksi minkkijahdissa. Saariston olosuhteet ovat hyvin vaativat. Rosopintaiset kalliot syövät tassuja ja anturat ovat muutaman päivän työn jälkeen arat. Kyykäärmeitä on paikoin runsaasti ja niitä on osattava varoa. Katajapuskat ovat piikkikäitä ja koiran paljas vatsa altis naarmuille ja haavoille. Näihin olosuhteisiin on koirille suunniteltuja varusteita, jotka pidentävät koiran työkykyä.

Tuloksia odotellessa

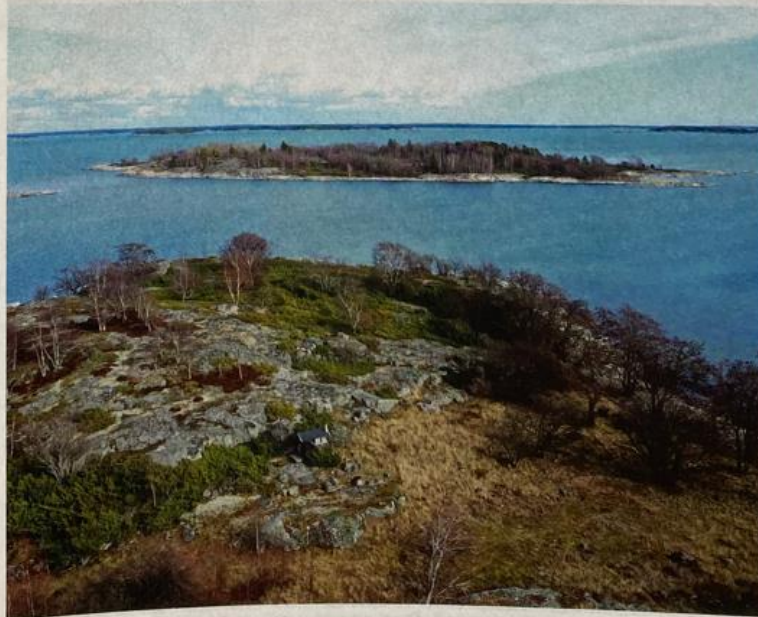
Petopoistoihin saadut lisäresurssit antavat mahdollisuuden osaavien tekijöiden avulla tehokkaampaan työhön. Laajemmat hoitoalueet ovat mahdollisia ja tuloksia varmuudella on odotettavissa lähivuosina.

Saaristossa pyritään arvokkailla lintualueilla petotyhjiöihin ja mantereella tavoitteena on supikoirakannan merkittävä vähennys. Näin kevennetään painetta pienpetojen siirtymiselle saaristoon. Keväinen poistotyö on välttä-

mätöntä työn onnistumiselle. Petojen on oltava poissa lintujen saapuessa pesimään.

Jotkin lintulajit palaavat välittömästi vanhoille pesimäpaikoilleen, kuten tukkasotkat, tiirat, nauru- ja kalalokit esimerkkeinä. Toisilla lajeilla paluu kestää hyvin pitkään. Esimerkiksi ruokki, joka on kadonnut minkkien vuoksi saarista, ei ole palannut takaisin, vaikka alue on ollut kymmenen vuotta pedoton.

Osaavien metsästyskoirien rooli työssä on mittamaton. Niiden tarkkojen aistien avulla voidaan todeta luontoalueiden tila. Kun pedot ovat poissa, koirilla varmistetaan jatkossa alueiden petopuhtaus. Edellä kuvatut toimintamallit koirilla ovat suuntaa-antavia ja perustuvat koirien jalostustyöhön, joka on muokannut niiden ominaisuuksia varsinaiseen metsästystyöhön. Poikkeuksia on varmasti. Voi olla seisojia, jotka tekevät laajaa hakua ja seuraavat saalista pitkään. Toisaalta voi olla huonoa hakua tekevä hirvikoiria, joka ei jäljestä pitkälle. Lajittelua ei kannata lukea kuin piru raamattua. Yhdistelemällä erityyppisiä koiria päästään parhaaseen tulokseen. Tärkein viesti on se, että kaikki koirat voivat olla kellovillisia vieraspetojen pyyntiin. Asenne narun toisessa päässä on ratkaisevaa.

Tänä vuonna aloitetaan herkillä luontoalueilla panostaa tehostettuun vieraspetojen poistoon kahden ministeriön voimin.